

Norge vill para ihop ILO och WTO

Kan målet om ett anständigt arbete för alla nås genom att stärka den internationella arbetsorganisationen, ILO? Eller sker det ingen förbättring av villkoren för arbetarna i den tredje världen förrän kraven tas med i förhandlingarna inom världshandelsorganisationen WTO?

Text och foto: Björn Lindahl

Norges utrikesminister Jonas Gahr Støre ser betänkt ut mellan ILO-chefen Juan Somavia och WTO-chefen Pascal Lamy. Men konferensen om "Decent Work" i Oslo kan visa sig vara ett viktigt steg för att föra in kravet om ett anständigt arbetsliv i förhandlingarna om friare handel.

Frågan är så brännbar att det uppfattades som smått historiskt när ledaren för ILO, Juan Somavia och ledaren för WTO, Pascal Lamy, bögade tackade ja att komma till en konferens i Oslo den 5 september, där rubriken var "Decent Work". Att arbeta för att folk inte bara ska få ett jobb, utan för att arbetet också ska ge en möjlighet att försörja en familj under drägliga villkor, är inte kontroversiellt. Samtliga av ILO:s 182 medlemsländer slöt upp bakom det målet i fjol.

Deklarationen om en rättvis globalisering anses vara en av de viktigaste i organisationens snart hundraåriga historia.

I deklARATIONEN ställs fyra huvudkrav:

- De anställda ska ha rätt att fritt organisera sig och driva kollektiva löneförhandlingar.
- Det får inte förekomma tvångsarbete.
- Barnarbete ska vara förbjudet.
- Ingen ska diskrimineras när de söker jobb eller väljer yrke.

Att så många länder skrivit under deklARATIONEN, även sådana där fackföreningar motarbetas, beror emellertid också på att det inte finns några sanktioner mot de länder som bryter mot de fyra huvudkraven.

Berättigad oro

Samtidigt finns det en berättigad oro för att krav om minimumstandarder inom arbetslivet kan användas som en dold protektionism av industriländerna, för att skydda sig mot konkurrensen från låglöneländer. Norge hör till de länder som tydligast talat för att arbetsvillkoren måste bli en del av förhandlingarna i WTO.

- På Norges vägnar sa jag under det förra ministermötet i WTO i Hong Kong att i den nästa rundan av förhandlingar inom WTO – efter att vi framgångsrikt avslutat Doha-rundan – måste frågorna om ett anständigt arbetsliv ingå, sa utrikesminister Jonas Gahr Støre, när han öppnade konferensen.

Men som känt bröt Doha-rundan ihop och även om Pascal Lamy arbetar intensivt för att få igång förhandlingarna igen, är det många som varnar mot att blanda in ytterligare frågor i de redan komplicerade förhandlingarna.

- Vi bör inte tynga ned WTO med frågor som inte kan lösas inom organisationens regelverk. Handelsavtal ska stimulera handel och därmed ge ökad ekonomisk till

växt. En sådan tillväxt kommer leda till sociala reformer och förbättrade arbetsvillkor, sa Finn Bergersen jr, vd i den norska arbetsgivarorganisationen NHO.

ILO är unikt

ILO är unik bland FN-organisationerna eftersom den inte bara har nationer som medlemmar. Även fackets och arbetsgivarnas organisationer deltar och röstar i ILO:s beslutande organ. Därmed påminner organisationen om den nordiska modellen, där de viktigaste frågorna inom arbetslivet blir lösta genom förhandlingar mellan arbetsgivare, facket och regeringen. ILO:s generaldirektör Juan Somavia, framhöll trepartsmodellen som den mest farbara vägen för att få ett anständigt arbetsliv. Han varnade för att stödet för globaliseringen håller på att eroderas eftersom de fattiga sitter kvar i fattigdomen, trots den ökade tillväxten.

- Det är fortfarande en halv miljard människor som måste leva på en dollar per dag och 1,3 miljarder människor som inte tjänar mer än två dollar per dag till sig själva och sina familjer.

- Om globaliseringen fortsätter vara obalanserad, orättvis och ohållbar kommer det ett tillbakslag, sa han.

- De som förespråkar frihandeln framhåller alltid att den skapar nya jobb. Men de glömmer att berätta att handeln också skyndar på nedläggningen av många arbetsplatser. Handeln har en baksida.

Försiktig WTO-chef

Pascal Lamy var försiktig i sitt tal och underströk flera gånger att det är medlemsländerna inom WTO som fattar besluten, inte han själv. Men han avvisade inte tanken på ett tätare samarbete mellan WTO och ILO. Vissa gemensamma studier har redan gjorts om handel och arbete.

- Men så länge det är nationalstaterna som bestämmer smalnar vägen vi kan gå tillsammans

snabbt. Om medlemsländerna vill det är det inget som hindrar att de införs strängare sanktionsmöjligheter inom ILO, sa han. Flera talare påpekade att verkligheten är komplicerad. Det handlar inte så mycket om att straffa länder, utan om att se till att den enskilde arbetsgivaren lever upp till minimumkraven.

- I Afrika är det bara tio procent av de anställda som arbetar inom den formella ekonomin. 90 procent arbetar i den informella ekonomin, utan anställningskontrakt och fackföreningar. Det är inte så lätt att ha en dialog mellan arbetslivets parter när varken arbetsgivarna eller de anställda är organiserade, sa Kwasi Adu-Amankwah, generalsekreterare i International Trade Union Confederation (ITUC)- Africa.

- Det går inte att införa den norska modellen i Zimbabwe. Det är en annan planet! Verkligheten där är att arbetsgivaren ofta är analfabet och inte har den ringaste aning om vilka lagar som gäller. Han betalar bara för att någon ska dra en vagn från en plats till en annan, sa Brent Wilton, vice generalsekreterare i den internationella organisationen av arbetsgivare, IOE.

Avstånden krymper

I realiteten är det därför i första hand arbetsvillkoren för de som arbetar för multinationella företag som det går att påverka. Där har å andra sidan avståndet mellan företagsledningen och de anställda i dotterföretag och underleverantörer i fjärran länder krympt. Det har inte minst norska Telenor upptäckt. Det äger 62 procent av Grameen Phone, det största mobilföretaget i Bangladesh. En dansk dokumentärfilmare avslöjade hur företagets underleverantörer använde barnarbetare och hur flera anställda dött på grund av farlig arbetsmiljö. Bilderna från Bangladesh är ett skäl till att företagets förtroende bland norska konsumenter har rasat. En liknande upplevelse fick världens största klädkedja, det amerikanska

Gap, när det avslöjades att en underleverantör i Indien hade barnarbetare för knappt tio år sedan.

- Vi ville inte bara avsluta kontraktet med leverantören, utan vi beslöt oss för att ställa tydliga krav som skulle uppfyllas inom sex månader. Vi har byggt upp en av de största organisationerna av kontrollörer som finns, men det går bara att få en förändring om de anställda organiserar sig, sa Lakshmi Bhatia, som är direktör för Gaps samhällsansvar.

Enligt henne behöver man inte mer än skrapa på ytan av den internationella textilindustrin för att stöta på "den stora stygga världen av trafficking" som omsätter 32 miljarder dollar per år och där barn och vuxna säljs som slavar. Samtidigt är det just den ökade uppmärksamheten och engagemanget från frivilliga organisationer som gör att Juan Somavia i ILO tror att det går att få en förändring. Med sig från Oslo fick han också ett löfte om 100 miljoner norska kronor till Decent Work-kampanjen 2008-2009.

Lakshmi Bhatia har ansvar för den amerikanska klädkedjan Gaps samhällsansvar.

- Det gäller att arbeta på lång sikt med leverantörerna. Avbryter man kontakten på grund av dåliga arbetsvillkor får arbetarna det nästan alltid sämre.